

เด็กและเยาวชนกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง*

CHILDENT AND YOUTHS FOR STRONG COMMUNITY CREATION

นิตา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์

Nisa Rattanadilok Na Phuket, Piyawat Charoensak

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

Thai Health Promotion Foundation

Corresponding Author E-mail: Bank.crk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายของเด็กและเยาวชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้ทุนทางสังคมของชุมชนผ่านการทำวิจัยชุมชนของเด็กและเยาวชน ภายใต้การสนับสนุนของโครงการยุทธศาสตร์เสริมปิดเทอมสร้างสรรค์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีเด็กและเยาวชนกว่า 98 ตำบลทั่วประเทศของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ พบแนวทาง 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) 6 มิติ การวิเคราะห์ทุนทางสังคมของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย (1) มิติประวัติศาสตร์ชุมชน (2) มิติสังคมและความเป็นอยู่ (3) มิติศาสนาและความเชื่อ (4) มิติเศรษฐกิจและอาชีพ (5) มิติวัฒนธรรมและประเพณี และ (6) มิติสุขภาพชุมชน 2) 4 บทบาทหลักในการร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็งของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย (1) นักกิจกรรมและจัดกิจกรรมชุมชน (2) นักสืบสานวัฒนธรรม (3) นักสื่อสารชุมชน และ (4) นักวิจัยชุมชน และ 3) 3 แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย (1) การจัดตั้งเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม (2) การจัดตั้งพื้นที่สร้างสรรค์ และ (3) การประชาสัมพันธ์ชุมชนโดยเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชน; เครือข่าย; ชุมชนเข้มแข็ง

* Received September 26, 2021; Revised November 20, 2021; Accepted November 22, 2021

Abstract

This article aimed to form a network of children and youths in building strong communities. using community social capital through community research of children and youth Under the support of Thai Health Promotion Foundation with children and youth in more than 98 sub-districts across the country of the network to build livable local communities. 3 main approaches were found: 1) 6 dimensions of social capital analysis of children and youths, consisting of (1) the dimension of community history, (2) the dimension of society and well-being, (3) the dimension of religion and belief, (4) the dimension of economy and occupation, (5) the dimension of culture and tradition, and (6) community health dimensions. 2) 4 main roles in building a strong community of children and youths, consisting of (1) activist and community activity organizer, (2) cultural detective, (3) community communicator, and (4) community researcher. 3) 3 approaches to building a strong community of children and youths, consisting of (1) establishing concrete networks, (2) establishing creative spaces, and (3) promoting the community by children and youths.

Keywords: Children and youth; Network; Strong community

บทนำ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานที่มุ่งสร้างเสริมให้บุคคลมีสุขภาวะทางกาย จิต และสังคม โดยสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคล สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การมีร่างกายที่แข็งแรง สภาพจิตที่สมบูรณ์ อายุยืนยาว และคุณภาพชีวิตที่ดี (นิสา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2564) ดังนั้นภารกิจที่แสดงถึงการสร้างเสริมให้บุคคลมีสุขภาวะทางกาย จิต และสังคมนั้นจึงเป็นที่มาของการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมปิดเทอมสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งถือเป็นชุมชนที่มีการใช้ทรัพยากรและกระบวนการทางสังคม เพื่อส่งเสริมและรักษาความเป็นอยู่ที่ดี (Wellbeing) ภายใต้หลักความเป็นธรรม (Equity) ความครอบคลุม (Comprehensiveness) การมีส่วนร่วม (Participation) การพึ่งตนเอง (Self-reliance) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Social Responsibility) (Black & Hughes, 2010)

การส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นนั้นจะต้องใช้กระบวนการเสริมศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังทุนทางสังคม เพื่อให้ทุนทางสังคมสามารถจัดการโครงสร้างต่าง ๆ ของชุมชนให้เอื้อต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้ (ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ, 2556) ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ และพื้นที่

สร้างสรรค์ ที่เป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ตลอดจนการเรียนรู้สู่โลกกว้างเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ปัจจุบันสังคมมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) มากขึ้น มีผลกระทบเชิงบวกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตและรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่หลากหลาย การรวมตัวของชุมชนมีความห่างเหินซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่ไม่แนบแน่นเหมือนในอดีต นำไปสู่รูปแบบวิถีชีวิตแบบปัจเจกชน (Individual) ครอบครัวมีขนาดเล็กลง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันน้อยลง ส่งผลให้สมาชิกของชุมชน ได้แก่ เด็กและเยาวชน คนวัยแรงงาน และผู้สูงอายุ ฯลฯ เกิดช่องว่างระหว่างกันอย่างเห็นได้ชัดกว่าในอดีตที่ผ่านมา (ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, 2563) ดังนั้นสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดย สำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก 3) ได้เล็งเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นคนรุ่นใหม่ เป็นทุนทางสังคมของชุมชนที่จะก้าวไปเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนในอนาคต จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนของตนเอง เพื่อสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

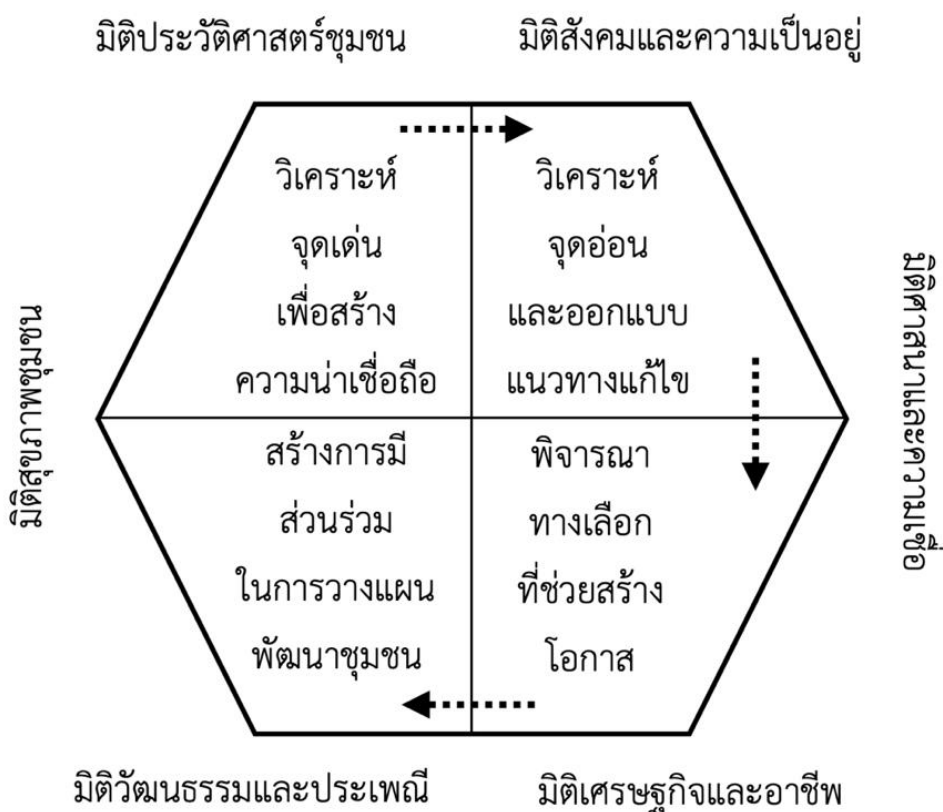
ดังนั้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจึงต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด (สมบุญธรรม ธรรมลังกา, 2556) จึงเป็นที่มาของการริเริ่มโครงการร่วมกับเด็กและเยาวชนของชุมชน และความร่วมมือขององค์กรหลักในพื้นที่ ประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ ภาคประชาชน หน่วยงานรัฐ (นิสา รัตนดิลล ก ญ เกียรติ, 2564) ผ่านการสนับสนุนของทีมสนับสนุนวิชาการซึ่งถือเป็นผู้หนุนเสริมที่มีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ดำเนินการหลัก และผู้ร่วมรับรู้ เรียนรู้และใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งการกำหนดแนวทางในการให้คำปรึกษาแนะนำ การติดตาม (ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ, 2564) ทั้งนี้เด็กและเยาวชนจะตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนและสามารถค้นหาทุนทางสังคมของชุมชน เพื่อที่จะนำความรู้ไปพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับชุมชน เพื่อใช้เวลาในช่วงปิดเทอมและวันหยุดให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อเรียนรู้ทุนทางสังคมและศักยภาพในชุมชนโดยใช้เครื่องมือการวิจัยชุมชน และเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดเป็นเครือข่ายที่สามารถทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้ในอนาคต

การวิเคราะห์ทุนทางสังคมของชุมชน

ทุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยง การแลกเปลี่ยนของคนในชุมชนทั้งงาน เงิน และข้อมูลที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อการแก้ปัญหา การจัดการร่วมกันเพื่อสมาชิกชุมชน การร่วมมือกัน ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อมั่นและการยอมรับซึ่งกันและกัน อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการตนเองให้สมาชิกในชุมชน (Khanitta Nuntaboot et al, 2018) โดยทุน

ทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา และการแก้ปัญหา โดยเน้นวิธีการทำงานและกระบวนการจัดการของแต่ละทุนทางสังคม

ในการลงพื้นที่เพื่อทำวิจัยร่วมกับเด็กและเยาวชนทั้ง 98 ตำบลนั้น ต้องมีการประเมินศักยภาพชุมชน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตำบลหรือชุมชนของเด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่สะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนของตำบล เพื่อหาจุดเด่นของพื้นที่นั้น ๆ ในการนำมาพัฒนาต่อยอด รวมไปถึงมีการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกพื้นที่ ทั้งโอกาสและอุปสรรค ที่จะใช้เป็นส่วนประกอบเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต่อไปได้ ดังนั้นจึงมีการวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ จึงเกิดเครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชนรูปแบบใหม่ คือ "เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่" ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวนี้เป็นผลลัพธ์ที่มาจาก การวิเคราะห์เครื่องมือ SWOT Analysis ภายในชุมชน จึงนำมาพัฒนาต่อยอดและใช้วิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

ภาพที่ 1 เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่จะนำข้อมูลของทุนทางสังคมที่มีประสิทธิภาพออกมาใช้ประโยชน์ต่อไปนั้นควรมีการประเมินทุนทางสังคมทั้ง 6 มิติ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ ชุมชน พบว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจะทำให้สามารถเข้าใจถึงที่มาของชุมชนที่จะช่วยสะท้อนจุดเด่นที่ทำให้ชุมชนอยู่รอด อีกทั้งยังทราบไปถึงข้อจำกัดที่ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอันจะนำมาซึ่งการออกแบบชุมชนที่เข้มแข็งในอนาคตหากรู้ความเป็นมาของชุมชนอย่างละเอียด 2) มิติสังคมและความเป็นอยู่ พบว่า การศึกษาความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนจะช่วยสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนซึ่งเป็นส่วนที่สะท้อนมาจากความเป็นอยู่รูปแบบวิถีชีวิต การเข้าถึงสังคมหรืออุปนิสัยของชุมชนภาพรวมได้ 3) มิติศาสนาและความเชื่อ พบว่า การศึกษาการนับถือศาสนาและชุดความเชื่อของคนในชุมชนจะทำให้สามารถคาดการณ์พฤติกรรมของชุมชนและใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางชุมชนได้ 4) มิติเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนจะทำให้ทราบถึงโอกาสและข้อจำกัดของชุมชน ทั้งเรื่องราวได้ การเข้าถึงทรัพยากรภายในชุมชน หรือแม้แต่โอกาสที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้จากอาชีพของคนในชุมชน 5) มิติวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีจะช่วยทำให้สามารถเข้าใจจารีต วิถีประเพณี รวมไปถึงกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อคนในชุมชน จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบชุมชนเข้มแข็งในอนาคตได้ และ 6) มิติสุขภาพชุมชน พบว่า การศึกษาเรื่องสุขภาพชุมชนจะช่วยทำให้ทราบถึงข้อจำกัดของชุมชนเพื่อคาดการณ์สถานการณ์ของชุมชนในอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ อีกทั้งยังสามารถใช้ข้อมูลที่ได้ในการสร้างแนวทางในการดูแลช่วยเหลือระหว่างกันภายในชุมชนและหาโอกาสนำทรัพยากรภายนอกชุมชนเข้ามาช่วยเหลือได้อย่างตรงตามสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญ

ดังนั้นเมื่อมีการประเมินศักยภาพของชุมชนทั้ง 6 มิติแล้วก็จะเข้าสู่ 4 กระบวนการที่จะใช้วิเคราะห์และสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) ภาควิเคราะห์ชุมชนต้องร่วมกันหาจุดเด่นเพื่อใช้เป็นหลักยึดและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับชุมชน 2) ภาควิเคราะห์ชุมชนต้องวิเคราะห์จุดอ่อนและร่วมออกแบบแนวทางในการแก้ไขข้อจำกัดภายในชุมชน 3) ภาควิเคราะห์ชุมชนต้องพิจารณาทางเลือกที่เป็นส่วนหนุนเสริม ทั้งเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ นโยบาย หรือกำลังคนที่จะเข้ามาช่วยสร้างโอกาสที่ดีให้เกิดขึ้นกับชุมชน และ 4) ภาควิเคราะห์ชุมชนต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนจาก 4 องค์กรหลักในพื้นที่ ประกอบด้วย (1) ท้องถิ่น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นส่วนรับผิดชอบหลักในพื้นที่ของเด็กและเยาวชน (2) ท้องที่ คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลเด็กและเยาวชน (3) ภาคประชาชน และ (4) หน่วยงานรัฐ

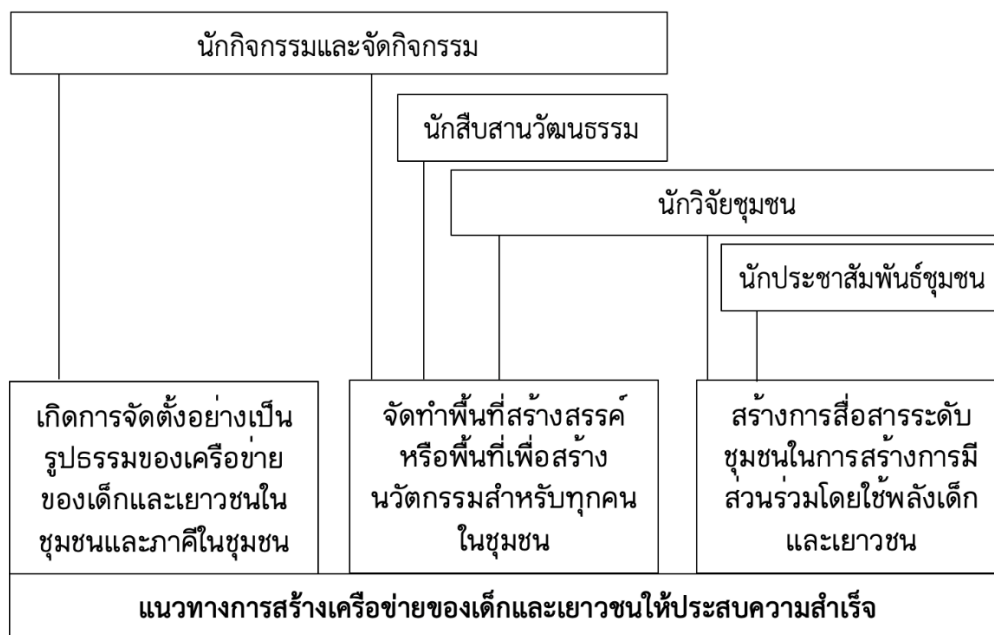
บทบาทของเด็กและเยาวชนสู่ชุมชนเข้มแข็ง

นิสา รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2564) กล่าวถึงคุณลักษณะเด่นของชุมชนเข้มแข็งว่าเป็นชุมชนที่สามารถสร้างการรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่นและมีพลัง สมาชิกของชุมชนมีความรักผูกพันต่อกันและมีความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ (2564) มีการกล่าวถึงความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะช่วยสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นได้ อีกทั้งการเป็นชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง แต่ก็ยังต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีและต้องพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

เด็กและเยาวชนในฐานะของสมาชิกของชุมชนอายุระหว่าง 15-20 ปี เป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้สามารถเกิดขึ้นได้โดย 4 บทบาทหลัก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) ดังนี้ 1) บทบาทนักกิจกรรมและจัดกิจกรรมชุมชน พบว่า เด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมภายในชุมชนและบริหารจัดการกิจกรรมภายในชุมชน รวมทั้งเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อสร้างการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อสร้างเครือข่ายและนักกิจกรรมในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม 2) บทบาทนักสืบสานวัฒนธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองและส่งต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยการใช้พื้นฐานความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองเป็นทุนในการเข้าไปสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน ไปเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ และส่งต่อวัฒนธรรมนั้นภายในชุมชนและเครือข่าย 3) บทบาทนักสื่อสารชุมชน พบว่า เด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการสื่อสารข้อมูลของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ รวมไปถึงการเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนชุมชน การประชาสัมพันธ์หรือสื่อสารข้อมูลของชุมชนไปสู่ภายนอกหรือสื่อสารข้อมูลภายในระหว่างคนในชุมชน การใช้เด็กและเยาวชนเป็นแกนนำหลักจะช่วยสร้างการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น และ 4) บทบาทนักวิจัยชุมชน พบว่า เด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลชุมชน และร่วมสำรวจทรัพยากรชุมชน รวมถึงเป็นแกนนำเครือข่ายชุมชนของตนเอง โดยการใช้เครื่องมือในการทำวิจัยเข้าไปสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการหาทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ดังนั้นเด็กและเยาวชนจะสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนได้นั้น ทั้งบทบาทนักกิจกรรมและจัดกิจกรรมชุมชน บทบาทนักสืบสานวัฒนธรรม บทบาทนักสื่อสารชุมชน และบทบาทนักวิจัยชุมชน จะสามารถเกิดขึ้นได้ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของการสนับสนุนของ 4 องค์กรหลักในพื้นที่ ประกอบด้วย (1) ท้องถิ่น (2) ท้องที่ (3) ภาคประชาชน และ (4) หน่วยงานรัฐ อาจจะต้องมีการขับเคลื่อนด้วยสภาเด็กและเยาวชนประจำพื้นที่ และประยุกต์บทบาททั้ง 4 บทบาทเข้าไปในโครงสร้างของสภาเด็กและเยาวชน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุนจึงจะสามารถเกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

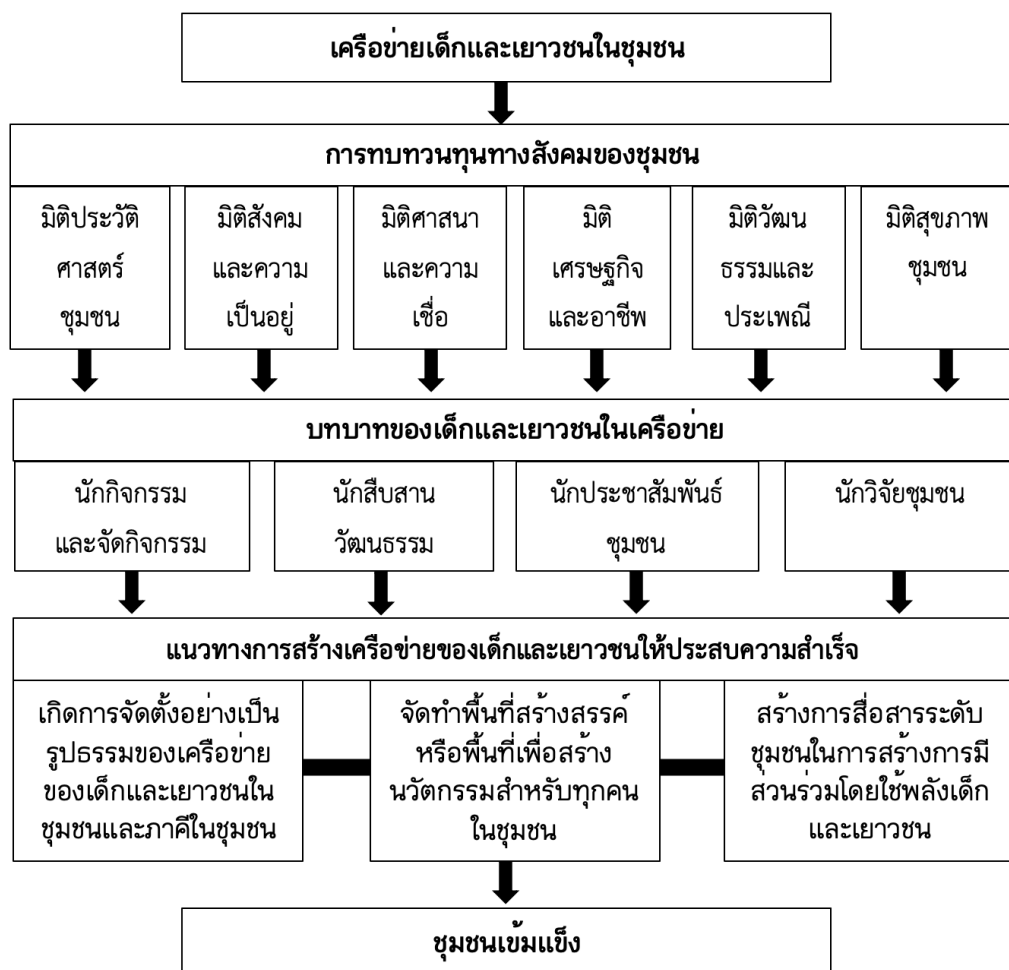
แนวทางการสร้างเครือข่ายของเด็กและเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายของเด็กและเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ

เครือข่ายเด็กและเยาวชนจะสามารถดำรงอยู่ในชุมชนและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ด้วย 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) เกิดการจัดตั้งเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายเด็กและเยาวชนในชุมชนและภาคีเครือข่าย พบว่า เด็กและเยาวชนควรมีการจัดตั้งเครือข่ายจิตอาสา เครือข่ายแบบเฉพาะกิจตามสถานการณ์หรือเครือข่ายที่ติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชนด้วยกัน เพื่อใช้เครือข่ายนี้เป็นตัวกลางของการสื่อสารและสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายและชุมชน โดยมีนักกิจกรรมและจัดกิจกรรมเป็นตัวกลางในการดำเนินการ 2) จัดทำพื้นที่สร้างสรรค์หรือพื้นที่เพื่อสร้างนวัตกรรมสำหรับทุกคน พบว่า เด็กและเยาวชนควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และพื้นที่สร้างสรรค์ในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน โดยเด็กและเยาวชนต้องร่วมมือกับ 4 องค์กรหลักในพื้นที่ โดยมีนักกิจกรรมและจัดกิจกรรม นักสืบสานวัฒนธรรม และนักวิจัยชุมชนเป็นตัวกลางในการดำเนินการ และ 3) สร้างการสื่อสารระดับชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมโดยใช้พลังเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนควรใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสื่อสารข้อมูลของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ เพื่อกระจายข่าวสารภายในและระหว่างเครือข่าย อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เดียวกันและระหว่างพื้นที่ โดยมีนักประชาสัมพันธ์ชุมชนเป็นตัวกลางในการดำเนินการ

บทสรุป

ภาพที่ 3 รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยเด็กและเยาวชน

การสร้างชุมชนเข้มแข็งไม่สามารถสร้างขึ้นได้โดยปราศจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้นั้นจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง อีกทั้งยังสามารถพัฒนาไปสู่การกลายเป็นอย่างสังคมที่เข้มแข็งได้ในที่สุด ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนและสังคม การใช้เด็กและเยาวชนเป็นสื่อกลางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการแสดงออกถึงศักยภาพของเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ในชุมชนอันเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน สังคมและประเทศในอนาคต

รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยเด็กและเยาวชน จะเป็นแบบแผนไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ ต้องเริ่มต้นจากการทบทวนทุนทางสังคมของชุมชนทั้ง 6 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติประวัติศาสตร์ชุมชน 2) มิติสังคมและความเป็นอยู่ 3) มิติศาสนาและความเชื่อ 4) มิติเศรษฐกิจ

และอาชีพ 5) มิติวัฒนธรรมและประเพณี และ 6) มิติสุขภาพชุมชน เมื่อเกิดผลลัพธ์ที่มากจากการ ทบหาทุนแล้วก็จะสามารถจำแนกบทบาทของเด็กและเยาวชนในชุมชนได้ 4 บทบาท ประกอบด้วย 1) นักกิจกรรมและจัดกิจกรรมชุมชน 2) นักสืบสานวัฒนธรรม 3) นักสื่อสารชุมชน และ 4) นักวิจัยชุมชน โดยบทบาทของเด็กและเยาวชนก็จะช่วยสะท้อนให้เกิดแนวทางการสร้าง เครือข่ายของเด็กและเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) เกิดการจัดตั้ง เครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายเด็กและเยาวชนในชุมชนและภาคีเครือข่าย 2) จัดทำ พื้นที่สร้างสรรค์หรือพื้นที่เพื่อสร้างนวัตกรรมสำหรับทุกคน และ 3) สร้างการสื่อสารระดับชุมชน ในการสร้างการมีส่วนร่วมโดยใช้พลังเด็กและเยาวชน ท้ายที่สุดด้วยการมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชนและความร่วมมือของ 4 องค์กรหลักในพื้นที่ ประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ ภาคประชาชน และหน่วยงานรัฐ ก็จะสามารถทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ไปสู่เครือข่ายที่เข้มแข็งและพัฒนาไปเป็น สังคมที่เข้มแข็งในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2556). *คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชน ด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process: RECAP)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- _____. (2564). *การพัฒนาข้อมูลระบบตำบล "แนวคิดและหลักการ"*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- โครงการยูวสร้างเสริมปิดเทอมสร้างสรรค์. (2563). *แนวทางเครือข่ายยูววิจัยวิจัยในอนาคต. การประชุมสรุปปิดโครงการยูวสร้างเสริมปิดเทอมสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- นิสา รัตนติลก ณ ภูเก็ต. (2563, 6 มิถุนายน). ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ [บทสัมภาษณ์].
- _____. (2564). *การพัฒนาตัวแบบการนำโครงการตำบลสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพไปปฏิบัติ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์. (2563, 30 พฤษภาคม). ผู้จัดการโครงการยูวสร้างเสริมปิดเทอม สร้างสรรค์. [บทสัมภาษณ์].
- _____. (2564). *ความสุขและความผูกพันในการทำงานของฟรีดีย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 15(2), 58-66.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). การประชุมแลกเปลี่ยนเรื่องฉันกับชุมชน. *ประชุมระดมสมองยุววิจัยวัยจิ๋วร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

Black, A. & Hughes, P. (2010). *The Identification and Analysis of Indicators of Community Strength and Outcomes*. FaHCSIA Occasional Paper No. 3, From <https://ssrn.com/abstract=1729048>

Khanitta Nuntaboot et al. (2018). *Community Research using Rapid Ethnographic Community Assessment Process*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation, Healthy Community Strengthening Section.

